

MINISTER
SPRAWIEDLIWOŚCI

DL-III-401-4/17

170628-00408

Dot. sygn. akt SK 4/17

Warszawa, 28 czerwca 2017 r.

TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY KAN C E L A R I A	
wpl. dnia	29. 06. 2017
L.dz.	L. zał.

TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY

W związku ze skargą konstytucyjną Pana Z G z dnia 1 grudnia 2016 r. o stwierdzenie niezgodności:

1) § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 kwietnia 2013 r. w sprawie określenia stawek wynagrodzenia biegłych, taryf zryczałtowanych oraz sposobu dokumentowania wydatków niezbędnych dla wydania opinii w postępowaniu karnym (Dz. U. poz. 508, z późn. zm.) z art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 2; art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 32 ust. 1 i 2, a także z art. 92 ust. 1 Konstytucji,

2) § 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 kwietnia 2013 r. w sprawie określenia stawek wynagrodzenia biegłych, taryf zryczałtowanych oraz sposobu dokumentowania wydatków niezbędnych dla wydania opinii w postępowaniu karnym z art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 32 ust. 1 i 2, a także z art. 92 ust. 1 Konstytucji

na podstawie art. 42 pkt 3 i art. 63 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072)

wnoszę o stwierdzenie, że:

1) przepis § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 kwietnia 2013 r. w sprawie określenia stawek wynagrodzenia biegłych, taryf zryczałtowanych oraz sposobu dokumentowania wydatków niezbędnych dla wydania opinii w postępowaniu karnym jest zgodny z art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 2 oraz z art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;

- 2) przepis § 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 kwietnia 2013 r. w sprawie określenia stawek wynagrodzenia biegłych, taryf zryczałtowanych oraz sposobu dokumentowania wydatków niezbędnych dla wydania opinii w postępowaniu karnym jest zgodny z art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;
- 3) przepisy § 2 i § 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 kwietnia 2013 r. w sprawie określenia stawek wynagrodzenia biegłych, taryf zryczałtowanych oraz sposobu dokumentowania wydatków niezbędnych dla wydania opinii w postępowaniu karnym są zgodne z art. 92 ust. 1 z Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

UZASADNIENIE

W skardze konstrukcyjnej z dnia 1 grudnia 2016 r. skarżący wniósł o stwierdzenie, że

- 1) § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 kwietnia 2013 r. w sprawie określenia stawek wynagrodzenia biegłych, taryf zryczałtowanych oraz sposobu dokumentowania wydatków niezbędnych dla wydania opinii w postępowaniu karnym jest niezgodny z art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 2; art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 32 ust. 1 i 2, a także z art. 92 ust. 1 Konstytucji,
- 2) § 4 tego rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 kwietnia 2013 r. w sprawie określenia stawek wynagrodzenia biegłych, taryf zryczałtowanych oraz sposobu dokumentowania wydatków niezbędnych dla wydania opinii w postępowaniu karnym, dalej „rozporządzenia”, jest niezgodny z art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 32 ust. 1 i 2, a także z art. 92 ust. 1 Konstytucji.

Skarga konstytucyjna została złożona na podstawie następującej sprawy. Prokuratura Rejonowa w B prowadziła postępowanie przeciwko dwóm podejrzanym o przestępstwa między innymi z art. k.k. i art. k.k. i art. k.k. i art. k.k. w zw. z art. k.k. w zw. z art. k.k. i z art. k.k. w zw. z art. k.k. w zw. z art. k.k. w zw. z art. k.k. w toku tego postępowania skarżący – biegły specjalista (powoływany *ad hoc*) – sporządził kompleksową opinię z dnia marca 2016 r., w której opisał charakter oraz mechanizm ich powstania. w sprawie został dopuszczony także dowód z opinii innego biegłego z zakresu wnioskowania z mechanizmu powstania , który na podstawie analizy akt sprawy oraz wyników badań dowodów rzeczowych i zabezpieczonych śladów przeprowadził kryminalistyczną rekonstrukcję przebiegu zdarzenia. Mając na uwadze wnioski obu biegłych, organ ścigania

podjął decyzję o konieczności przeprowadzenia dodatkowej opinii. w dniu kwietnia 2016 r. skarżący sporządził taką opinię. Wraz z nią przedstawił rachunek na łączną kwotę zł, na którą składały się: zł – tytułem wynagrodzenia za wydanie pisemnej opinii, tj. godzin przy przyjęciu stawki zł za godzinę pracy oraz zł – tytułem zapłaty za poniesione koszty druku i wysyłki. Biegły w karcie pracy dołączonej do rachunku wskazał, iż stawkę zł określił biorąc pod uwagę posiadane kwalifikacje (tytuły zawodowe i magistra, tytuł specjalisty), trudność poruszanych zagadnień i krótki termin wydania opinii. Postanowieniem z dnia czerwca 2016 r. prokurator Prokuratury Rejonowej w B przyznał skarżącemu kwotę zł (zł za wydanie uzupełniającej pisemnej opinii oraz zł za koszty druku i wysyłki). Zdaniem prokuratora zaakceptowanie rozliczenia przedstawionego przez skarżącego nie było możliwe z uwagi na treść § 2 rozporządzenia, w myśl którego maksymalną stawkę za godzinę pracy biegłego stanowi kwota 31,97 zł. w związku z tym wynagrodzenie za godzin pracy wynosi zł, a nie zł. Na to rozstrzygnięcie skarżący wniósł zażalenie. Podniósł w nim, że chociaż jest oczywiste, iż prokurator prawidłowo określił wysokość przysługującej skarżącemu stawki maksymalnej, to w uzasadnieniu postanowienia prokurator pominął kwestię niemożności podwyższenia skarżącemu – w myśl § 4 rozporządzenia – stawki godzinowej o nie więcej niż 50%. Wobec powyższego skarżący, podając, że nie pełni funkcji biegłego sądowego, wniósł o uzupełnienie uzasadnienia w podanym zakresie. Postanowieniem z dnia sierpnia 2016 r. Sąd Okręgowy w B nie uwzględnił zażalenia skarżącego i utrzymał w mocy zaskarżone uzasadnienie postanowienia o przyznaniu skarżącemu wynagrodzenia w obniżonej wysokości. Jak zauważył, odwołanie się przez prokuratora do § 4 rozporządzenia byłoby celowe tylko wtedy, gdyby z okoliczności sprawy wynikało, że możliwe jest jego zastosowanie. Tymczasem skarżący ani nie był uprawniony do takiego roszczenia, ani też nie zwrócił się z takim roszczeniem w swoim rachunku.

Skarżący twierdzi, że zakwestionowane w skardze przepisy naruszają przepisy art. 2 Konstytucji i wynikające z niego zasady sprawiedliwości społecznej, art. 32 Konstytucji (zasadę równości), art. 64 ust. 1 i 2 Konstytucji (prawo do praw majątkowych i ich równej ochrony) oraz art. 92 ust. 1 Konstytucji (wydawanie rozporządzeń). w skardze wskazano, że w stosunku do biegłych powołanych *ad hoc* wynikające z rozporządzenia regulacje zaniżają stawkę za godzinę jego pracy w stosunku do rzeczywistej jej wartości i w stosunku do stawki za godzinę pracy innych biegłych sądowych (wpisanych na listę biegłych) oraz posiadających inne specjalizacje.

Uzasadniając zarzut niezgodności § 2 rozporządzenia z art. 64 ust. 1 i 2 w zw. z art. 2 Konstytucji i wynikającą z niego zasadą sprawiedliwości społecznej, skarżący podniósł, że prawo biegłego sądowego do wynagrodzenia za sporządzenie opinii prawnej, ma charakter konstytucyjnego prawa majątkowego i podlega równej dla wszystkich ochronie prawnej. Z istoty zasady sprawiedliwości społecznej wynika, że świadczenie które przyznaje państwo w zamian za otrzymane od biegłego usługi musi odpowiadać ich rzeczywistej wartości, w szczególności nie może ono być zaniżone. Wynagrodzenie biegłego zgodnie ze standardami konstytucyjnymi wynikającymi z art. 64 ust. 1 i 2 w zw. z art. 2 Konstytucji powinno być uzależnione w szczególności od: kwalifikacji, wykształcenia, doświadczenia, czasu i nakładu pracy, trudności i złożoności problemu stanowiącego przedmiot opinii. Wynikająca z treści art. 64 ust. 2 Konstytucji zasad równej ochrony praw majątkowych legitymizuje na poziomie konstytucyjnym wynikający z treści art. 618f k.p.k. nakaz uwzględnienia przy określaniu wysokości wynagrodzenia biegłego sądowego „poziomu wynagrodzeń uzyskiwanych przez pracowników wykonujących podobne zawody”. Oznacza to, iż wynagrodzenie eksperta danego rodzaju powinno być porównywalne do wynagrodzenia osób, które wykonują zbliżone zawody. w ocenie skarżącego kodeksowe wytyczne dotyczące określenia stawki wynagrodzenia biegłego realizują i chronią prawo biegłego do uzyskania sprawiedliwego, uczciwego i odpowiadającego rzeczywistej wartości wynagrodzenia. Ustawodawca w przepisach Kodeksu postępowania karnego przedstawił wystarczające mechanizmy odpowiadające standardom wynikającym z art. 64 ust. 1 i 2 Konstytucji. Niewykonanie bądź nieprawidłowe wykonanie wytycznych ustawowych w rozporządzeniu wydanym przez Ministra Sprawiedliwości skutkuje naruszeniem prawa majątkowego biegłego do uzyskania sprawiedliwego wynagrodzenia za pracę świadczoną na rzecz organów ścigania bądź sądów. w ocenie skarżącego wynikająca z § 2 i § 4 rozporządzenia konstrukcja służąca określeniu wysokości wynagrodzenia biegłego, w szczególności powołanego *ad hoc* na mocy art. 195 k.p.k. nie odpowiada standardom konstytucyjnym. Uzależnione jest ona zaledwie od czasu pracy oraz od złożoności problemu stanowiącego przedmiot opinii. w ocenie skarżącego powyższe kryteria są zdecydowanie niewystarczające by możliwe było sprawiedliwe, odpowiadające rzeczywistej wartości, określenie wysokości świadczenia dla biegłego. Minister Sprawiedliwości w rozporządzeniu pominął m.in. nakład pracy potrzebnej do wykonania opinii, kwalifikacje, wykształcenie, doświadczenie, średnie zarobki uzyskiwane przez osoby wykonujące podobne zawody. Dla wszystkich typów opinii i specjalności biegłych rozporządzenie przewiduje tylko jedną stawkę wskazaną w § 2. Waha się ono w zależności od warunków sporządzenia opinii, oraz złożoności jej przedmiotu od

1,28% do 1,81% kwoty bazowej. Wynagrodzenie biegłego powołanego *ad hoc* nie może być podwyższone w oparciu o inne kryteria wynikające z rozporządzenia. Wyjątek w powyższej materii stanowi posiadanie przez taką osobę stopnia lub tytułu naukowego. Jednakże, są to okoliczności, które nie umożliwiają w pełni realizacji zasady sprawiedliwości i wynikającego z niej nakazu adekwatności wynagrodzenia do świadczonej w zamian pracy. Zdaniem skarżącego naruszenie art. 62 ust. 1 i 2 w zw. z art. 2 Konstytucji przez § 2 rozporządzenia polega na zaniżeniu stawki wynagrodzenia za godzinę pracy biegłego sądowego, specjalisty z zakresu w stosunku do jego rzeczywistej wartości warunkowanej doświadczeniem, nakładem pracy, warunkami sporządzania opinii, wymaganymi kwalifikacjami itp. Rażąco niesprawiedliwe jest określenie wysokości wynagrodzenia wszystkich biegłych w oparciu o te same zaszeregowanie (od 1,28% do 1,81% kwoty bazowej za godzinę pracy) bez uwzględnienia pozostałych doniosłych zmiennych wpływających na jego rzeczywistą wartość. Paragraf 2 rozporządzenia pomija okoliczność, że opinie biegłych mogą być sporządzane w skrajnie różnych warunkach, przez osoby posiadające skrajnie różne kwalifikacje i przy różniącym się nakładzie pracy. Stawka za roboczogodzinę pracy skarżącego była identyczna jak wszystkich pozostałych biegłych sądowych i wyniosła 1,81% kwoty bazowej przemnożone przez liczbę przepracowanych godzin. Mechanizmy rozporządzenia nie dają możliwości różnicowania (podniesienia) stawki wynagrodzenia w zależności od okoliczności wpływających na wysokość przysługującego biegłemu świadczenia.

Uzasadniając zarzut niezgodności § 2 rozporządzenia z art. 64 ust. 1 i 2 w zw. z art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji skarżący wskazał, że przyjęcie tych samych i takich samych wskaźników służących wyliczeniu wysokości wynagrodzenia, uniemożliwia organom zlecającym sporządzenie opinii zróżnicowanie wynagrodzenia w zależności od trudności i złożoności przedmiotu opinii, nakładu pracy potrzebnego do jej wykonania, warunków przygotowania i sporządzenia opinii, potrzebnego wykształcenia oraz niezbędnych kwalifikacji i doświadczenia. w konsekwencji w świetle treści § 2 rozporządzenia identycznie zaszeregowane jest wynagrodzenie wszystkich biegłych. Zdaniem skarżącego nakład pracy biegłego jest znacznie większy niż w przypadku sporządzania innego typu ekspertyz sądowych, a mimo to przysługuje mu takie samo wynagrodzenie za godzinę pracy. Doniosłe cechy nakazujące różne traktowanie biegłych i powodujące zróżnicowanie ich wynagrodzenia zostały wymienione w art. 618f k.p.k. Są to w szczególności, czas pracy, warunki sporządzenia opinii i złożoność jej przedmiotu, nakład pracy, wynagrodzenie uzyskiwanego przez pracowników wykonujących podobne zawody, kwalifikacje biegłego. Kryterium

doniosłym, lecz wprost niewymienionym w Kodeksie postępowania karnego jest również doświadczenie biegłego. Jedynie pierwsze trzy warunki (czas i warunki pracy oraz złożoność problemu) i to w niepełny sposób zostały uwzględnione przez Ministra Sprawiedliwości w akcie wykonawczym. Wynikająca z rozporządzenia koncepcja wyliczania wynagrodzenia uniemożliwia jego zróżnicowanie w zależności od rzeczywistej wartości pracy biegłego. Paragraf 2 rozporządzenia nie uwzględnia w szczególności: nakładu pracy, kwalifikacji biegłego, wynagrodzenia uzyskanego przez osoby wykonujące podobne zawody. w konsekwencji przepis ten nie stanowi wystarczającego instrumentu, który daje możliwość uzyskanie wyższego świadczenia w zamian za sporządzenie bardzo skomplikowanej, złożonej opinii przez biegłego powołanego *ad hoc* w trybie art. 195 k.p.k. Uniemożliwia on bowiem zróżnicowanie wysokości wynagrodzenia w oparciu o wszystkie podstawowe zmienne, w szczególności wprost wynikające z Kodeksu postępowania karnego, które wpływają na jego wysokość. w zamian za godzinę swojej pracy biegły z zakresu otrzyma świadczenie o praktycznie identycznej wysokości jak wszyscy inni biegli sporządzający opinię na zlecenie sądów lub organów ścigania. Podsumowując, skarżący wskazał, że Minister Sprawiedliwości błędnie nie dokonał w rozporządzeniu zróżnicowania wysokości wynagrodzenia przysługującego osobom, które sporządzają ekspertyzy sądowe. Stanowi to przejaw dyskryminacji biegłych, których wartość świadczonych usług na rzecz państwa jest wyższa. w konsekwencji doszło do nieprawidłowego zakwalifikowania biegłych, którzy charakteryzują się różnymi cechami relewantnymi, do tej samej klasy adresatów i przyznanie im wszystkim takiego samego wynagrodzenia za godzinę pracy niezależnie od ważnych zmiennych wpływających na wartość ich pracy. Owe zmienne uzasadniają bowiem zakwalifikowanie różnych biegłych do różnych kategorii adresatów i w konsekwencji przyznania im różnej stawki za godzinę pracy. Prowadzi to do naruszenia art. 32 ust. 2 Konstytucji i wynikającego z niego zakazu dyskryminacji. Przepis ten zakazuje bowiem traktowania w sposób podobny (równy) osób, które znajdują się w obiektywnie różnych sytuacjach. Stosownie do treści § 2 rozporządzenia dyskryminacji podlegają, biegi, których wartość pracy jest wyższa z uwagi na posiadane kwalifikacje, przedmiot, trudność i złożoność ekspertyzy, nakład pracy itp., a którzy otrzymują takie same wynagrodzenie za godzinę pracy jak wszyscy pozostali biegli. Ponadto, w ocenie skarżącego biegli będący i sporządzający opinie pod względem ekonomicznym powinni być traktowani przez prawodawcę w sposób zbliżony (podobny) do osób, które wykonują zawód Cechą wynagrodzenia za sporządzenie opinii przez biegłego jest to, iż ustalane jest ono przez Ministra

Sprawiedliwości i jest ono z góry narzucone biegłemu. Ekspert nie ma możliwości negocjowania jego stawki. Nakłada to na Ministra obowiązek szczególnego uwzględnienia ich interesów ekonomicznych i praw majątkowych. Stosownie do treści art. 32 ust. 1 Konstytucji [] powinni i mogą być zaliczeni do tej samej klasy adresatów w oparciu o kryterium wykonywanego zawodu. Jego wykonywanie wymaga w szczególności ukończenia [] studiów wyższych i [] specjalizacji. Uzasadnia to wymóg równego traktowania przez prawodawcę całej tej grupy zawodowej pod względem uzyskiwanych zarobków. Minister Sprawiedliwości powinien ustalić stawki wynagrodzenia biegłych sądowych będących [] ze szczególnym uwzględnieniem wytycznych wynikających z zasady równości. w sytuacji powołania ich przez organ ścigania lub sąd nie mają do nich zastosowania rynkowe mechanizmy kształtowania się wynagrodzeń za świadczone usługi. Wynikająca z § 2 rozporządzenia stawka za godzinę pracy biegłego [] specjalisty z zakresu [], w rzeczywistości jest znacznie zaniżona w stosunku do przeciętnych wynagrodzeń uzyskiwanych przez [] innych specjalizacji. Stosownie do treści tego przepisu [] specjaliście z zakresu [], biegłemu powoływanemu *ad hoc* przysługuje kwota od 22,61 zł do 31,97 zł (rok 2016) za godzinę pracy. Tymczasem przeciętne wynagrodzenie [] za godzinę pracy w 2010 r. wynosiło 38,06 zł, w 2012 r. 35,71 zł, w 2014 r. 36,28 zł. Oznacza to, iż podstawowe wynagrodzenie za godzinę pracy przysługujące biegłemu [] z zakresu [] powoływanemu *ad hoc* jest prawie dwukrotnie niższe od przeciętnego wynagrodzenia [] innej specjalizacji. Stanowi to naruszenie zasady równości i jest przejawem dyskryminacji wskazanej grupy zawodowej (biegłych [] powoływanych *ad hoc*). [] uzyskują znacznie niższe wynagrodzenie za swoją pracę, niż inne osoby z tej samej grupy zawodowej.

Uzasadniając niezgodność § 4 rozporządzenia z art. 64 ust. 1 i 2 w zw. z art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji skarżący wskazał, że przepisy prawne nie rozróżniają zakresu obowiązków i statusu prawnego biegłych stałych – wpisanych na listę biegłych sądowych oraz biegłych powoływanych *ad hoc*. Oznacza to, że może być im zlecone wykonanie takich samych czynności i zadań. w przypadku, gdy opinia będzie posiadała złożony przedmiot - stały biegły sądowy posiada prawo żądania podwyższenia swojego wynagrodzenia w oparciu o treść § 4, natomiast biegłemu powoływanemu *ad hoc* takie uprawnienie nie przysługuje, niezależnie od posiadanego stażu zawodowego i doświadczenia. Należy zwrócić uwagę na fakt, że biegły powoływany w trybie art. 195 k.p.k. może mieć bardzo duży staż pracy i doświadczenie, znacznie przekraczające okresy wskazane w § 4 rozporządzenia. Podsumowując, skarżący

wskazał, że przesłanka wynikająca z § 4 rozporządzenia „pełnienia funkcji biegłego sądowego przez okres co najmniej jednej kadencji” nie ma charakteru relewantnego. Nie może ona służyć do rozróżniania statusu prawnego biegłych sądowych. Jej stosowanie przez sądy i organy ścigania w przedmiocie wyliczenia wysokości stawki wynagrodzenia biegłego powoływanego *ad hoc* jest przejawem dyskryminacji i nierównego traktowania ekspertów sądowych. Przesłanka ta nie stanowi wystarczającej podstawy do zakwalifikowania stałych biegłych sądowych i biegłych powoływanych w trybie art. 195 k.p.k. do różnych kategorii adresatów. Jej stosowanie powoduje to, iż biegli wykonujący taką samą pracę, posiadający takie samo wykształcenie, kwalifikacje, staż pracy, doświadczenie otrzymują za swoją pracę wynagrodzenie o różnej wysokości. Treść tego przepisu rażąco narusza zasadę równości wynikającą z art. 32 ust. 1 Konstytucji i zakaz dyskryminacji wynikający z art. 32 ust. 2 Konstytucji. w art. 618f § 5 k.p.k. ustawodawca nie wskazał jako okoliczności uzasadniającej zmianę (podwyższenia) wynagrodzenia - faktu „wpisania na listę stałych biegłych sądowych”. w rozporządzeniu znajduje się przesłanka „posiadanych kwalifikacji”, którą można odnieść m.in. do doświadczenia biegłego. Jednakże ekspert nabywa doświadczenie sporządzając opinie niezależnie od tego, czy jest powoływany *ad hoc*, czy jest wpisany na listę biegłych sądowych.

Uzasadniając zarzut niezgodności § 2 i § 4 rozporządzenia z art. 92 ust. 1 Konstytucji skarżący wskazał, że w przedmiotowej sprawie § 2 i § 4 rozporządzenia nie odpowiadają treści art. 618f § 3 i 5 k.p.k. oraz pozostałym normom zawartym w tym artykule, co przesądza o sprzeczności zaskarżonych regulacji z treścią art. 92 ust. 1 Konstytucji. w konsekwencji prowadzi to do obrazu art. 64 ust. 1 i 2 (ograniczenia prawa biegłego do otrzymania wynagrodzenia za swoją pracę). w § 2 rozporządzenia Minister Sprawiedliwości zastosował zaledwie 2 spośród 5 okoliczności służących modyfikacji wysokości stawki godzinowej wynagrodzenia biegłego za sporządzenie opinii. w przepisie tym mowa o „stopniu złożoności problemu będącego przedmiotem opinii” oraz o „warunkach w jakich opracowano opinię”. Pozostałe ustawowe okoliczności wpływające na wysokość wynagrodzenia bądź nie zostały zastosowane w rozporządzeniu bądź uczyniono to w sposób wadliwy. Skarżący podniósł, że art. 618 f § 5 k.p.k. nakazuje, by wynagrodzenie biegłego uzależnione było od nakładu jego pracy. Tymczasem w rozporządzeniu wynagrodzenie uzależnione jest od jedynie od czasu pracy biegłego. Pojęcia te nie są tożsame i nie są synonimami. Minister Sprawiedliwości na podstawie art. 618f k.p.k. zobowiązany był do stworzenia kryteriów oceny nakładu pracy, wprowadzenia ich do aktu wykonawczego i zróżnicowania w ten sposób wynagrodzenia biegłych sądowych. Stosownie do treści Kodeksu postępowania karnego powinno ono być

uzależnione od trudności zagadnienia stanowiącego przedmiot opinii i zaangażowanego wysiłku intelektualnego biegłego do jej przygotowania. Rozporządzenie, w szczególności ani w § 2 ani w § 4 nie zawiera postanowień, które umożliwiłoby zmodyfikowanie wysokości stawki wynagrodzenia biegłego w zależności od nakładu jego pracy. Drugą ustawową przesłanką modyfikującą wysokość wynagrodzenia i zarazem w sposób niepełny oraz nieprawidłowy implementowaną do aktu wykonawczego są „kwalifikacje biegłego”. w § 3 rozporządzenia Minister Sprawiedliwości co prawda zwiększył wskaźniki wyliczenia wynagrodzenia dla osób posiadających stopnie bądź tytuły naukowe. Jednakże zdecydowanie należy wskazać, iż stopnie i tytuły naukowe nie mogą być wyłącznie utożsamiane z kwalifikacjami. Zgodnie ze słownikowym rozumieniem termin kwalifikacje oznacza: „wykształcenie, przygotowanie potrzebne do wykonywania zawodu, jakiś czynności”. Uzależnienie wysokości stawki tylko od posiadanych stopni i tytułów naukowych, w odniesieniu do realizacji zmiennej odnoszącej się do „kwalifikacji biegłego”, jest zdecydowanie niewystarczające. Kolejną, całkowicie pominiętą w rozporządzeniu przesłanką jest „poziom wynagrodzeń uzyskiwanych przez pracowników wykonujących podobne zawody”. w praktyce biegłymi są osoby wykonujące różne zawody, w których uzyskuje się przeciętnie wynagrodzenie o różnej wysokości. Inny jest bowiem średni poziom dochodów uzyskiwanych przez np. językoznawcę, informatyka, księgowego i rzeczoznawcy majątkowego i inny jest średni poziom dochodów uzyskiwanych przez lekarzy. Zgodnie z treścią art. 618 f § 5 Minister Sprawiedliwości był zobowiązany uwzględnić te okoliczności w treści aktu wykonawczego, czego nie uczynił. w rozporządzeniu (w § 2) powinien znaleźć się dodatkowy współczynnik umożliwiający różnicowanie wysokości wynagrodzenia biegłych w zależności od średnich dochodów uzyskiwanych przez osoby wykonujące podobne zawody. w § 4 rozporządzenia Minister Sprawiedliwości w sposób niepełny i nieprawidłowy implementował przesłankę „złożoności problemu będącego przedmiotem opinii”. Z art. 618f § 5 k.p.k. wynika, że za pomocą tego kryterium mają być modyfikowane wszystkie typy opinii sporządzanych przez wszystkich biegłych. Tymczasem § 4 rozporządzenia pozwala na podwyższenie wynagrodzenia w przypadku złożonego przedmiotu opinii o 50% tylko dla biegłych, którzy łącznie spełniają następujące przesłanki: 1) posiadają dyplom ukończenia studiów wyższych lub dyplom mistrzowski; 2) pełnią funkcję biegłego sądowego nie krócej niż jedną kadencję lub funkcję rzeczoznawcy przez okres co najmniej pięciu lat. Biegli, którzy nie spełnią, którejs z powyższych przesłanek, nie mają prawa do wyższego wynagrodzenia za sporządzenia opinii o złożonym przedmiocie. w szczególności przepis ten pomija ekspertów powoływanych *ad hoc*, którzy nie są wpisani na listę biegłych

sądowych. Wybiórczy i ograniczony zakres podmiotowy § 4 skutkuje, tym, że przepisy Kodeksu postępowania karnego zostały wykonane nieprawidłowo. W ocenie skarżącego, Minister Sprawiedliwości błędnie w tym przepisie uzależnił uzyskanie podwyższonego wynagrodzenia w przypadku złożonego przedmiotu opinii od kwalifikacji i od stażu biegłego. Te dwie okoliczności stanowią bowiem samodzielne czynniki kształtujące wysokość świadczenia przysługującego ekspertowi i nie powinny być bezpośrednio wiązane z przesłanką „złożoności przedmiotu opinii”. Ponadto, w § 4 Minister Sprawiedliwości posłużył się przesłanką, która nie wynika z art. 618f k.p.k. w przepisie tym bowiem nie ma mowy o stażu pracy biegłego. Tymczasem wysokość wynagrodzenia eksperta uzależniona jest od „liczby pełnionych kadencji” lub od okresu „pełnienia funkcji rzeczoznawcy”. Okoliczności te nie wynikają z art. 618f k.p.k., co oznacza, iż Minister Sprawiedliwości przekroczył ustawowe upoważnienie do wydania rozporządzenia, albowiem do aktu wykonawczego wprowadził postanowienia, które nie posiadają podstawy w przepisie Kodeksu postępowania karnego zawierającym delegację do wydania aktu wykonawczego. Stanowi to rażące naruszenie zarówno art. 618f § 5 k.p.k. jak i art. 92 ust. 1 Konstytucji.

W ocenie Ministra Sprawiedliwości nie można podzielić wątpliwości skarżącego co do braku konstytucyjności § 2 i § 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 kwietnia 2013 r. w sprawie określenia stawek wynagrodzenia biegłych, taryf zryczałtowanych oraz sposobu dokumentowania wydatków niezbędnych dla wydania opinii w postępowaniu karnym i ich niezgodności z art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 2, z art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 32 ust. 1 i 2, a także z art. 92 ust. 1 Konstytucji.

Zgodnie z art. 618f k.p.k.:

§ 1. Biegłemu i specjalście niebędącemu funkcjonariuszem organów procesowych powołanym przez sąd lub organ prowadzący postępowanie przygotowawcze przysługuje wynagrodzenie za wykonaną pracę oraz zwrot poniesionych przez nich wydatków niezbędnych dla wydania opinii.

§ 2. Wysokość wynagrodzenia za wykonaną pracę biegłego i specjalisty niebędącego funkcjonariuszem organów procesowych ustala się uwzględniając wymagane kwalifikacje, potrzebny do wydania opinii czas i nakład pracy, a wysokość wydatków, o których mowa w § 1 - na podstawie złożonego rachunku.

§ 3. Wynagrodzenie biegłych oblicza się według stawki wynagrodzenia za godzinę pracy albo według taryfy zryczałtowanej określonej dla poszczególnych kategorii biegłych ze

względu na dziedzinę, w której są oni specjalistami. Podstawę obliczenia stawki wynagrodzenia za godzinę pracy i taryfy zryczałtowanej stanowi ułamek kwoty bazowej dla osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe, której wysokość określa ustawa budżetowa.

§ 4. Wynagrodzenie biegłego i specjalisty niebędącego funkcjonariuszem organów procesowych, będących podatnikami obowiązany do rozliczenia podatku od towarów i usług, podwyższa się o kwotę podatku od towarów i usług, określoną zgodnie ze stawką tego podatku obowiązującą w dniu orzekania o tym wynagrodzeniu.

§ 4a. Jeżeli opinia jest fałszywa, wynagrodzenie oraz zwrot jakichkolwiek kosztów poniesionych przez biegłego związanych z jej sporządzeniem lub złożeniem nie przysługują.

§ 4b. Jeżeli opinia jest nierzetelna lub została sporządzona lub złożona ze znacznym nieusprawiedliwionym opóźnieniem, wynagrodzenie ulega odpowiedniemu obniżeniu; można również odstąpić od przyznania wynagrodzenia lub zwrotu jakichkolwiek kosztów poniesionych przez biegłego związanych z jej sporządzeniem lub złożeniem.

§ 5. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, stawki wynagrodzenia biegłych za wykonaną pracę oraz taryfy zryczałtowane, o których mowa w § 3, mając na uwadze nakład pracy i kwalifikacje biegłego oraz poziom wynagrodzeń uzyskiwanych przez pracowników wykonujących podobne zawody, stopień złożoności problemu będącego przedmiotem opinii oraz warunki, w jakich opracowano opinię, a także sposób dokumentowania wydatków niezbędnych dla wydania opinii.

Zgodnie z § 2 rozporządzenia stawka wynagrodzenia biegłych powołanych przez sąd lub organ postępowania przygotowawczego za każdą rozpoczętą godzinę pracy wynosi - w zależności od stopnia złożoności problemu będącego przedmiotem opinii oraz warunków, w jakich opracowano opinię - od 1,28% do 1,81% kwoty bazowej dla osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe, której wysokość określa ustawa budżetowa.

Zgodnie z § 4 rozporządzenia w razie złożonego charakteru problemu będącego przedmiotem opinii stawka może być podwyższona do 50%, jeżeli biegły ma dyplom ukończenia studiów wyższych lub dyplom mistrzowski oraz pełni funkcję biegłego sądowego nie krócej niż jedną kadencję lub funkcję rzeczoznawcy przez okres co najmniej pięciu lat.

Jako wzorzec kontroli skarżący wskazał przepis art. 64 ust. 1 i 2 w zw. z art. 2, art. 64 ust. 1 i 2 w zw. z art. 32 ust. 1 i 2 oraz art. 92 ust. 1 Konstytucji.

Zgodnie z art. 64 ust. 1 i 2 Konstytucji każdy ma prawo do własności, innych praw majątkowych oraz prawo dziedziczenia; własność, inne prawa majątkowe oraz prawo dziedziczenia podlegają równej dla wszystkich ochronie prawnej.

W wyroku z dnia 9 maja 2012 r. (SK 24/11, Dz. U. poz. 569) Trybunał Konstytucyjny potwierdził, że prawo biegłego do wynagrodzenia stanowi prawo majątkowe, którego źródłem są przepisy o charakterze publicznoprawnym. Ustawodawca ma wprowadzić daleko idącą swobodę w zakresie regulowania praw majątkowych, również co do ich charakteru prawnego, jednak nie uzasadnia to arbitralnego kształtowania treści i granic poszczególnych praw majątkowych, spełniających identyczne funkcje i chroniących podobne interesy. Postanowienie art. 64 ust. 2 Konstytucji trzeba traktować jako jedno ze szczegółowych odniesień ogólnej zasady równości przewidzianej w art. 32 ust. 1 Konstytucji do poszczególnych dziedzin życia społecznego. Z tego względu art. 64 ust. 2 Konstytucji powinien być interpretowany i stosowany w bliskim związku z art. 32 Konstytucji, ponieważ zapewnienie równej dla wszystkich ochrony prawnej jest elementem równego traktowania przez władze publiczne. Z zasady równości wynika nakaz jednakowego traktowania podmiotów prawa w obrębie określonej klasy (kategorii).

Zgodnie z art. 2 Konstytucji Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej.

Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 1 marca 2011 r. (P 21/09; Dz. U. poz. 277) dokonał interpretacji pojęcia sprawiedliwości społecznej w połączeniu z pojęciem równości. Przyjął w nim, że: „a) jeżeli w podziale dóbr i związanym z tym podziale ludzi występują nieusprawiedliwione różnice, to wówczas różnice te traktuje jako nierówność (por. wyrok TK z 22 sierpnia 1990 r., sygn. K 7/90, OTK w 1990 r., poz. 5, pkt VI); b) sprawiedliwość jest przeciwieństwem arbitralności, wymaga, aby zróżnicowanie sytuacji prawnej osób pozostawało w odpowiedniej relacji do różnic w ich sytuacji (por. wyrok TK z 22 sierpnia 1990 r., sygn. K 7/90, pkt VI); c) dopuszczalne jest zróżnicowanie sytuacji prawnej osób pod warunkiem, że jest ono sprawiedliwe, a zakazane jest ustanawianie zróżnicowań, które byłyby nieusprawiedliwione (por. wyrok TK z 4 lutego 1997 r., sygn. P 4/96, OTK ZU nr 1/997, poz. 3, pkt III 5.)”.

Zgodnie z art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji wszyscy są wobec prawa równi; wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne; nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny.

Według utrwalonego orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego konstytucyjna zasada równości wobec prawa nakazuje identyczne traktowanie wszystkich adresatów określonej normy prawnej, znajdujących się w takiej samej lub w podobnej sytuacji prawnie relewantnej. Z zasady równości wobec prawa wynika zatem nakaz równego, czyli jednakowego traktowania wszystkich adresatów normy prawnej, co oznacza zarówno zakaz dyskryminowania, jak i zakaz faworyzowania takich osób. Ustalenie, czy zasada równości wobec prawa została w konkretnym przypadku naruszona, wymaga określenia kręgu adresatów, do których odnosi się dana norma prawna, oraz wskazania elementów charakteryzujących ich sytuację prawną, które są prawnie istotne. Zasada równości wobec prawa wymaga jednocześnie zasadności kryterium, na podstawie którego dokonano zróżnicowania sytuacji określonych podmiotów (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 16 listopada 2004 r., P 19/03, Dz. U. poz. 2504).

W myśl art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji rozporządzenia są wydane przez organy wskazane w Konstytucji, na podstawie szczegółowego upoważnienia zawartego w ustawie i w celu jej wykonania.

Treść konstytucyjnego wzorca kontroli zawartego w art. 92 ust. 1 Konstytucji była wielokrotnie definiowana w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego (przykładowo można wskazać: wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12 lipca 2007 r., U 7/06, Dz. U. poz. 933; wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 31 marca 2009 r., K 28/08, Dz. U. poz. 485; wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 10 marca 2010 r., U 5/07, Dz. U. poz. 274; wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 2 października 2012 r., U 1/12 Dz. U. poz. 1114; wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 lipca 2013 r., U 5/12, Dz. U. poz. 1023; wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 września 2013 r., K 35/12, Dz. U. poz. 1191). w dotychczasowym orzecznictwie Trybunał Konstytucyjny wskazywał, że rozporządzenie jest aktem wykonawczym. Związek rozporządzenia z ustawą ma charakter kompetencyjny (wydanie na podstawie ustawy) i funkcjonalny (wydanie w celu wykonania ustawy). Niedopuszczalne jest domniemanie kompetencji w zakresie wydania rozporządzenia. Akt ten nie może być sprzeczny z ustawą upoważniającą, z normami konstytucyjnymi oraz z wszelkimi obowiązującymi ustawami, w szczególności z tymi, które w sposób bezpośredni lub pośredni regulują materie będące przedmiotem rozporządzenia. Charakter rozporządzenia jest determinowany przez treść ustawowego upoważnienia do jego wydania. Upoważnienie to musi być szczegółowe pod względem: 1) podmiotowym - ma określać organ właściwy do wydania rozporządzenia, 2) przedmiotowym - ma wskazywać zakres spraw przekazanych do uregulowania oraz 3) treściowym - ma określać wytyczne dotyczące treści aktu. Materie

uregulowane w rozporządzeniu muszą być jednorodne z uregulowanymi w ustawie, a sprawy przekazane do uregulowania w akcie wykonawczym nie powinny mieć zasadniczego znaczenia z punktu widzenia konstrukcji całej ustawy. Przepisy rozporządzenia nie mogą normować spraw należących do materii ustawowej, a jeśli to czynią, musi to oznaczać wykroczenie poza granice upoważnienia. w wyroku z dnia 31 marca 2015 r. (U 6/14, Dz. U. poz. 498) Trybunał Konstytucyjny, powołując się na wcześniejsze orzecznictwo, wskazał, że upoważnienie ustawowe do wydania rozporządzenia musi zawierać wytyczne dotyczące treści aktu, a zatem wskazówki dotyczące materialnego kształtu regulacji, która ma być zawarta w rozporządzeniu. w ustawie należy zawrzeć treść dyrektywną, której wykonaniu przepisy rozporządzenia mają służyć, a upoważnienie powinno być na tyle szczegółowe, aby czytelny był zamiar ustawodawcy. Sposób ujęcia wytycznych, zakres ich szczegółowości i zawarte w nich treści są w zasadzie sprawą uznania ustawodawcy. Powinny one jednak wskazywać najważniejsze kierunki określonej przez ustawodawcę przedmiotowej treści rozporządzenia.

Z analizy skargi konstytucyjnej wynika, że oparta jest ona na tezie, że określone w rozporządzeniu regulacje dotyczące sposobu ustalania wynagrodzeń biegłych nie wykonują w sposób dostateczny delegacji ustawowej do jego wydania poprzez pominięcie niektórych wytycznych, co prowadzi do zaniżenia wynagrodzeń ustalanych przez organy procesowe w konkretnych sprawach, w sposób godzący w konstytucyjne prawa jednostki, w szczególności prawo własności i prawo do niedyskryminacji. Dodatkowo, obowiązujące regulacje nie zapewniają prawa do adekwatnego świadczenia ze strony Państwa na rzecz jednostki, ustawowo obligowanej do świadczenia usług na jego rzecz.

Odnosząc się do tak sformułowanej skargi, należy wskazać co następuje.

Z przepisu art. 618f § 1 k.p.k. wynika, że biegłemu powołanemu przez sąd lub organ prowadzący postępowanie przygotowawcze przysługuje wynagrodzenie za wykonaną pracę oraz zwrot poniesionych przez niego wydatków niezbędnych dla wydania opinii. Nie ma tu znaczenia, czy jako biegły powołany został biegły sądowy (z listy prowadzonej przez prezesa danego sądu okręgowego), czy też biegły *ad hoc* (art. 195 k.p.k.). Wynagrodzenie przysługuje biegłemu zarówno w przypadku wydania opinii pisemnej, jak i ustnej. Funkcja opinii biegłego, bez względu na jego specjalizację i sposób powołania, jest jednakowa we wszystkich rodzajach postępowań sądowych i polega na ułatwieniu dokonania właściwych ustaleń faktycznych w rozpoznawanej sprawie. w jednakowym stopniu, niezależnie od posiadanej specjalizacji, biegły jest pomocnikiem powołującego go organu w sytuacjach wymagających wiadomości specjalnych (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 marca

2005 r., K 35/04, Dz. U. poz. 461; wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 9 maja 2012 r., SK 24/11, Dz. U. poz. 569).

W pierwszej kolejności wskazać należy, że wyznaczenie ogólnych wytycznych dotyczących treści rozporządzenia pozostawia prawodawcy swobodę w wyborze mechanizmów korelacji stawek wynagrodzenia biegłych z wymienionymi w upoważnieniu czynnikami. Istotne jest treść regulacji rozporządzenia zawierała elementy przekazane do uregulowania w akcie wykonawczym oraz realizowała wytyczne do jego wydania. Elementy takie jak nakład pracy, kwalifikacje biegłego czy stopień złożoności problemu będącego przedmiotem opinii mają charakter nieostrej i ocenny, zwłaszcza wobec wielości dziedzin nauki, techniki czy innych umiejętności, których dotyczy posiadana przez biegłych wiedza specjalna. Nie sposób zatem określić wysokości stawek wynagrodzenia biegłych w sposób, który - w zgodnej ocenie wszystkich biegłych - będzie w pełni odpowiadał wartości ich pracy. Obowiązkiem prawodawcy było zatem odwołanie się do możliwie obiektywnych, sprawdzalnych i jednakowych dla wszystkich podmiotów posiadających wspólną cechę istotną kryteriów, odzwierciedlających zależności pomiędzy wysokością stawek a czynnikami wymienionymi w upoważnieniu do wydania aktu wykonawczego. Zadaniem pracodawcy było zatem stworzenie regulacji pozwalającej na możliwość dostosowania wysokości wynagrodzenia do indywidualnego przypadku i jednocześnie pozostawienie pewnego pola ocennego dla organu określającego wysokość należności. Z drugiej strony konieczne było uwzględnienie, że biegli stanowią grupę podmiotów podobnych, która traktowana jest przez ustawodawcę w przepisach proceduralnych jednakowo, zarówno pod względem ich obowiązków, jak i praw. w ocenie projektodawcy taką możliwość daje widełkowe określenie mnożnika procentowego kwoty bazowej zastosowane zarówno przy ustalaniu podstawowej stawki godzinowej wynagrodzenia biegłego, jak i taryf zryczałtowanych dla poszczególnych kategorii biegłych. Przewidziana w rozporządzeniu stawka wynagrodzenia biegłego określona została nie poprzez wskazanie jednej kwoty, ale ramowo - określono stawkę minimalną i maksymalną. Rozwiązanie to zostawia więc organowi procesowemu pewien zakres swobody, w granicach której może on wziąć pod uwagę czynniki wpływające na wysokość należnego biegłemu wynagrodzenia. Zastosowany sposób określania wysokości stawki wynagrodzenia biegłego pozwala na zróżnicowanie podstawowej stawki godzinowej pracy biegłego w granicach około 41% z uwzględnieniem możliwości dalszego jej podwyższenia.

Odnosząc się do zakreślonych powyżej podstaw skargi konstytucyjnej należy wskazać, że Minister Sprawiedliwości, określając w drodze rozporządzenia stawki

wynagrodzenia biegłych za wykonaną pracę, uwzględnił wytyczne do wydania aktu wykonawczego, płynące z treści art. 618f § 5 k.p.k., a tym samym nie doszło do naruszenia art. 92 ust. 1 Konstytucji.

Z przepisu art. 618 § 5 k.p.k. wynika, że przy określaniu stawek wynagrodzenia biegłych za wykonaną pracę oraz taryf zryczałtowanych, Minister Sprawiedliwości ma uwzględnić:

- 1) nakład pracy;
- 2) kwalifikacje biegłego;
- 3) poziom wynagrodzeń uzyskiwanych przez pracowników wykonujących podobne zawody;
- 4) stopień złożoności problemu będącego przedmiotem opinii;
- 5) warunki w jakich opracowano opinię.

Realizacja dyrektywy dotyczącej nakładu pracy znajduje odzwierciedlenie w § 2 rozporządzenia w ukształtowaniu stawki wynagrodzenia biegłych na poziomie od 1,28% do 1,81% kwoty bazowej dla osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe, przy uwzględnieniu każdej rozpoczętej godziny pracy. Wynagrodzenie biegłego określono zatem jako iloczyn stawki godzinowej a liczby godzin poświęconych na sporządzenie opinii. Decydując o przyjęciu wysokości procentowej kwoty bazowej dla osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe organ procesowy winien uwzględnić ilość pracy, sił, energii włożonej w opracowanie opinii. w wypadku obiektywnej (uznanej przez organ zlecający) zawichości opiniowanej sprawy i odpowiednio większego w związku z tym zaangażowania czasowego biegłego, czynnikiem wpływającym na wysokość jego wynagrodzenia powinien być czas poświęcony na wykonaną pracę, nie zaś jego specjalizacja (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 9 maja 2012 r., SK 24/11, Dz. U. poz. 569). Nie ulega wątpliwości, że wynagrodzenie ustalane przy zastosowaniu stawki godzinowej uwzględnia wprost kryterium czasu, w którym, pośrednio, mieści się nakład pracy biegłego. Organ procesowy - w ramach swobody, której granice wytycza minimalna i maksymalna stawka godzinowa określona w § 2 rozporządzenia - może uwzględnić również inne okoliczności mogące mieć wpływ na nakład pracy biegłego, mianowicie stopień złożoności opinii oraz warunki, w jakich ją opracowano. Nakład pracy - jako przesłanka określenia wysokości wynagrodzenia biegłego - został także uwzględniony przez Ministra Sprawiedliwości przy kształtowaniu zryczałtowanych taryf wynagrodzeń, określonych w załącznikach rozporządzenia. Zawierają one bowiem widełkowo określone stawki wynagrodzenia za określone czynności (zróznicowanie wynagrodzenia za te same czynności

wynikać może ze złożoności problemu będącego przedmiotem opinii oraz warunków, w jakich ją opracowano), przy ustaleniu których wzięto pod uwagę właśnie niezbędny do sporządzenia opinii, zestandaryzowany nakład pracy. Nie ulega wątpliwości, że poziom nakładu pracy przy opracowania opinii pozostaje w ścisłej relacji ze złożonością problemu będącego przedmiotem opinii, co z kolei uwzględniono wprost w § 2 i § 4 rozporządzenia.

Realizacja dyrektywy dotyczącej kwalifikacji biegłego w pierwszej kolejności znajduje odzwierciedlenie w określeniu, co do zasady, poziomu wynagrodzenia godzinowego biegłego, na poziomie równym od 1,28% do 1,81% kwoty bazowej dla osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe. Takie określenie podstawy stawki wynagrodzenia biegłych pozwala uwzględnić zakres kwalifikacji biegłego wynikający z jego wykształcenia, umiejętności oraz doświadczenia zawodowego. Wpływ poziomu kwalifikacji biegłego na wysokość stawki znajduje także odzwierciedlenie w treści § 3 rozporządzenia, przewidującego wyższe stawki godzinowe dla biegłych posiadających wskazane tam stopnie lub tytuły naukowe (bądź w zakresie sztuki). Z uwagi na wielość i różnorodność dziedzin nauki, techniki, sztuki, rzemiosła itd., których dotyczą wiadomości specjalne, zastosowane w § 3 kryteria oceny kwalifikacji biegłych uznać należy za obiektywne i sprawiedliwe. Minister Sprawiedliwości zdecydował, by wyższe wynagrodzenie biegłego uwzględniane było w oparciu o zobiektywizowane kryterium osiągnięć naukowych, jako metody weryfikacji szczególnych kwalifikacji. Do poziomu posiadanych przez biegłych, obiektywnie sprawdzalnych kwalifikacji odnosi się również § 4 rozporządzenia, przewidujący możliwość podniesienia stawki, jeżeli biegły ma dyplom ukończenia studiów wyższych lub dyplom mistrzowski oraz pełni funkcje biegłego sądowego lub funkcję rzeczoznawcy. Zgodnie z § 12 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 stycznia 2005 r. w sprawie biegłych sądowych (Dz. U. poz. 133) biegłym może być ustanowiona osoba, która posiada teoretyczne i praktyczne wiadomości specjalne w danej gałęzi nauki, techniki, sztuki, rzemiosła, a także innej umiejętności, dla której ma być ustanowiona. Od biegłych sądowych wymaga się zatem wykazania posiadania odpowiednich kwalifikacji. Kwalifikacje jako pewien zestaw wiedzy i umiejętności związany jest również ze stażem pracy. Nie można zatem podzielić zarzutu skarżącego, jakoby w tym zakresie Minister Sprawiedliwości przekroczył ustawowe upoważnienie do wydania aktu wykonawczego.

Kolejna wymieniona w art. 618f § 5 k.p.k. wytyczna dotycząca określenia stawek wynagrodzeń biegłych oraz taryf zryczałtowanych wymaga uwzględnienia przez Ministra Sprawiedliwości poziomu wynagrodzeń uzyskiwanych przez pracowników wykonujących podobne zawody. Wytyczne zawarte art. 618f § 5 k.p.k. nie wymagają od prawodawcy, by

poziom stawki wynagrodzenia biegłych określony w rozporządzeniu dokładnie odpowiadał wysokości przeciętnego godzinowego wynagrodzenia otrzymywanego przez pracowników wykonujących podobny zawód. Trzeba mieć bowiem na uwadze, że ustalenie wysokości należności stanowiących jeden z elementów kosztów procesu wymaga wyważenia interesu wielu podmiotów, nie zaś tylko ekspertów opiniujących na zlecenie organów procesowych. w tym kontekście, analiza przedstawionych przez skarżącego danych dotyczących przeciętnego godzinowego wynagrodzenia brutto za 2014 r. prowadzi do wniosku, że zawarte w rozporządzeniu regulacje realizują dyrektywę zawartą w upoważnieniu ustawowym. w odniesieniu do widełkowo określonych stawek godzinowych, jak wskazano już wcześniej, ich ustalenie na poziomie wskazanym w rozporządzeniu, samo w sobie uwzględnia okoliczność posiadania przez biegłych określonych kwalifikacji. Jednocześnie, przesłanką determinującą zastosowanie określonego mnożnika kwoty bazowej spomiędzy 1,28% a 1,81% jest m.in. stopień złożoności problemu będącego przedmiotem opinii. Pozwala to, choć w niewielkich granicach, relatywizować należność biegłego mając na względzie nie tylko stopień złożoności problemu w ramach danej dziedziny nauki, sztuki czy techniki, ale też w ujęciu interdyscyplinarnym, przyjmując przykładowo, że złożoność materii opiniowania w przedmiocie skutków uszczerbku na zdrowiu wymagająca wiedzy specjalistycznej z zakresu chirurgii zasługuje na zastosowanie wyższego mnożnika, aniżeli w przypadku opiniowania zagadnienia dotyczącego ustalenia wartości uszkodzonego w wypadku pojazdu. Kryterium to pozwala zatem na zróżnicowanie wysokości stawki godzinowej pracy biegłego w granicach ok. 41%, co pozwala organowi rozstrzygającemu o wysokości wynagrodzenia uwzględnić także jego relację względem średnich zarobków w danej branży. Wytyczna ta realizowana jest także w określonych w rozporządzeniu taryfach zryczałtowanych oraz przepisach § 3a, § 3c, § 6a i § 6b rozporządzenia.

Realizacja dyrektywy dotyczącej stopnia złożoności problemu będącego przedmiotem opinii oraz warunków, w jakich opracowano opinię znajduje odzwierciedlenie w treści § 2. Ukształtowaniu stawki godzinowej wynagrodzenia biegłych na poziomie od 1,28% do 1,81% kwoty bazowej dla osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe, następuję w zależności od stopnia złożoności problemu będącego przedmiotem opinii oraz warunków, w jakich opracowano opinię. Do złożonego charakteru problemu będącego przedmiotem opinii odnosi się również § 4 rozporządzenia.

Mając powyższe na uwadze przyjąć należy, że treść zakwestionowanego rozporządzenia umożliwia realizację normy ustawowej z art. 618f § 2 k.p.k. i uwzględnienie przez organ procesowy przy ustalaniu wysokości wynagrodzenia za wykonaną pracę biegłego

w konkretnej sprawie wymaganych kwalifikacji oraz potrzebnego do wydania opinii czasu i nakładu pracy. Jak wskazano powyżej realizacja dyrektywy dotyczącej kwalifikacji biegłego znajduje odzwierciedlenie w § 2, § 3 i § 4 rozporządzenia, a realizacja dyrektywy dotyczącej nakładu i czasu pracy znajduje odzwierciedlenie w § 2 i § 4 rozporządzenia. Podkreślenia przy tym raz jeszcze wymaga, że przewidziana w rozporządzeniu stawka wynagrodzenia określona została nie poprzez wskazanie jednej kwoty, ale ramowo - określono stawkę minimalną i maksymalną. Rozwiązanie to zostawia więc organowi procesowemu pewien zakres swobody, w granicach której może on wziąć pod uwagę wymienione wyżej czynniki wpływające na wysokość należnego biegłemu wynagrodzenia. Zastosowany sposób określania wysokości stawki wynagrodzenia biegłego pozwala na zróżnicowanie podstawowej stawki godzinowej pracy biegłego w granicach około 41% oraz zastosowanie możliwości dalszego jej podwyższenia, co pozwala organowi procesowemu rozstrzygającemu o wysokości wynagrodzenia uwzględnić zarówno wytyczne z art. 618f § 2 k.p.k. jak i z art. 618f § 5 k.p.k.

Przyjęcie powyższego stanowiska i uznanie, że Minister Sprawiedliwości prawidłowo zrealizował delegację ustawową z art. 618 § 5 k.p.k., determinuje ocenę dalszych zarzutów skarżącego odnoszących się do § 2 i § 4 rozporządzenia.

W ocenie Ministra Sprawiedliwości nie ma uzasadnionych podstaw, aby podzielić stanowisko skarżącego, jakoby § 2 rozporządzenia naruszał konstytucyjne prawo własności i innych praw majątkowych oraz prawo do ochrony tych praw, a także zasadę sprawiedliwości społecznej oraz zasadę równości i niedyskryminacji.

W zakresie tym skarżący starał się wykazać, że ustalony sposób określenia wysokości stawki godzinowej za pracę biegłego zaniża wynagrodzenie za godzinę pracy biegłego będącego specjalistą z zakresu w stosunku do jego rzeczywistej wartości, a stawki godzinowe są identyczne dla wszystkich biegłych, mimo, że nakład pracy biegłego jest znacznie większy niż w przypadku sporządzania innego typu ekspertyz sądowych, a wynikająca z rozporządzenia koncepcja wyliczania wynagrodzenia uniemożliwia jego zróżnicowanie w zależności od rzeczywistej wartości pracy biegłego, albowiem Minister Sprawiedliwości błędnie nie dokonał w rozporządzeniu rozróżnienia wysokości wynagrodzenia biegłych.

Podnoszona przez skarżącego argumentacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Należy w pierwszej kolejności wskazać, że zakwestionowana regulacja nie ma charakteru arbitralnego kształtowania i zróżnicowania prawa biegłych do wynagrodzenia będących w takiej samej sytuacji. Jak już wskazano powyżej, funkcja opinii biegłego, bez względu na jego specjalizację i sposób powołania, jest jednakowa we wszystkich rodzajach postępowań sądowych i polega na ułatwieniu dokonania właściwych ustaleń faktycznych w rozpoznawanej sprawie. w jednakowym stopniu, niezależnie od posiadanej specjalizacji, biegły jest pomocnikiem powołującego go organu w sytuacjach wymagających wiadomości specjalnych. w wypadku obiektywnej (uznanej przez organ zlecający opinię) zawężonej opinii sprawy i odpowiednio większego w związku z tym zaangażowania czasowego biegłego, czynnikiem wpływającym na wysokość jego wynagrodzenia powinien być więc czas poświęcony na wykonaną pracę, nie zaś jego specjalizacja (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 marca 2005 r., K 35/04, Dz. U. poz. 461; wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 9 maja 2012 r., SK 24/11, Dz. U. poz. 569). Specjalizacja biegłych, jako kryterium różnicowania ich wynagrodzenia, tak jakby chciał tego skarżący, nie uzasadnia w świetle Konstytucji odstępstwa od zasady równości. Kształtując wysokość stawki godzinowej za pracę biegłego prawodawca zgodnie z delegacją ustawową dokonał tego na gruncie powszechnie obowiązującego aktu wykonawczego, który ma charakter ogólny i znajdujący zastosowanie do wszystkich biegłych powoływanych przez organy procesowe do sporządzenia opinii w zakresie okoliczności wymagających wiadomości specjalnych. Wyznaczenie ogólnych wytycznych dotyczących treści rozporządzenia pozostawia prawodawcy swobodę w wyborze mechanizmów korelacji stawek wynagrodzenia biegłych z wymienionymi w upoważnieniu czynnikami. Pojęcia takie jak nakład pracy, kwalifikacje biegłego czy stopień złożoności problemu będącego przedmiotem opinii mają charakter nieostry i ocenny, zwłaszcza wobec wielości dziedzin nauki, techniki czy innych umiejętności, których dotyczy posiadana przez biegłych wiedza specjalna. Nie sposób zatem określić wysokości stawek wynagrodzenia w sposób, który - w zgodnej ocenie wszystkich biegłych - będzie w pełni odpowiadał wartości ich pracy. Obowiązkiem prawodawcy było zatem odwołanie się do możliwie obiektywnych, sprawdzalnych i jednakowych dla wszystkich podmiotów posiadających wspólną cechę istotną kryteriów, odzwierciedlających zależność pomiędzy wysokością stawek a czynnikami wymienionymi w upoważnieniu do wydania aktu wykonawczego. Biegli z zakresu _____ należą do tej samej grupy co biegli z innych dziedzin, charakteryzującej się posiadaniem wiadomości specjalnych, nieuzasadnione zatem jest odmienne ich traktowanie w zakresie wynagrodzenia za wykonaną na rzecz organów procesowych pracę. Czynnikiem różnicującym wysokość należności

biegłych powinien być natomiast nakład pracy, stopień złożoności opinii i warunki jej wydania. Kryteria te zostały uwzględnione przez Ministra Sprawiedliwości w przepisach rozporządzenia. Jak wynika z przedstawionej wyżej argumentacji, obowiązujące rozwiązania prawne pozwalają nie tylko modyfikować wysokość wynagrodzeń biegłych przy uwzględnieniu szeregu specyficznych okoliczności, począwszy od warunków opiniowania, aż po kwalifikacje biegłego potwierdzone stopniem lub tytułem naukowym, ale także nawiązują, w zakresie swej wysokości, do przeciętnych wynagrodzeń o charakterze rynkowym. Oczywiście jest, że w różnych dziedzinach życia i w ramach różnych zawodów - a także w ramach jednego zawodu, choćby w zależności od umiejętności, doświadczenia, ale i pracodawcy - wynagrodzenia za pracę kształtują się różnie. Trudno zatem w ramach ogólnych regulacji, określających stawki wynagrodzeń biegłych, dostosowywać je indywidualnie do poszczególnych zawodów i specjalności. Tym niemniej jednak, godzinowa stawka brutto od 22,61 zł do 31,97 zł za pracę biegłego (która może podlegać podwyższeniu o 50% w myśl § 4 rozporządzenia, a zatem do 47,96 zł) koresponduje ze wskazanymi w załącznikach skargi godzinowymi stawkami brutto pracowników będących w roku 2014, ustalonymi przez Główny Urząd Statystyczny. Wynoszą one bowiem, średnio, 36,28 zł (od 33,95 zł dla kobiet w sektorze publicznym, do 44,13 zł dla kobiet w sektorze prywatnym), przy czym, jak się wydaje, mieszczą w sobie nie tylko kwotę należnego podatku dochodowego, ale i zaliczki na składki z tytułu ubezpieczenia społecznego i zdrowotnego, które nie są potrącane od wynagrodzeń biegłych sądowych. Trzeba także zwrócić uwagę, że wynagrodzenie biegłego za wykonaną pracę stanowi element wydatków ponoszonych w związku z postępowaniem sądowym, a więc jego wysokość rzutuje na koszty sądowe (art. 616 k.p.k. i 618 § 1 pkt 9 k.p.k.). Wydatki te tymczasowo ponosi Skarb Państwa (art. 619 § 1 k.p.k.), mogą nimi zostać też obciążone strony postępowania na zasadach określonych w art. 626 i następnym k.p.k. w wyroku z dnia 29 sierpnia 2006 r. (SK 23/05, Dz. U. poz. 1120). Trybunał Konstytucyjny, powołując się na wcześniejsze orzecznictwo, zwrócił uwagę, że przy stanowieniu zasad ponoszenia kosztów procesu, jak i przy określaniu ich poziomu, konieczne jest wyważenie wielu sprzecznych interesów różnych podmiotów, a także udzielenie ochrony interesowi publicznemu, wyrażającemu się w konieczności zapewnienia jednostce dostępu do sądu. Obowiązkiem prawodawcy jest więc uwzględnienie zarówno interesu eksperta opiniującego na zlecenie sądu, jak i Skarbu Państwa oraz stron postępowania.

Biorąc powyższe rozważania pod uwagę, uznać należy, że przepis § 2 rozporządzenia mieści się w ramach porządku konstytucyjnego. Zarówno wysokość przewidzianego w nim

wynagrodzenia biegłego, jak i przyjęte kryteria jej ustalania nie naruszają praw majątkowych osób opiniujących na zlecenie organów procesowych, ani też zasady sprawiedliwości społecznej i zasady równości.

W ocenie Ministra Sprawiedliwości nie jest również zasadny zarzut niezgodności § 4 rozporządzenia z art. 64 ust. 1 i 2 w zw. z art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji.

Minister Sprawiedliwości, wskazując w § 4 rozporządzenia dopuszczalność podwyższenia stawki wynagrodzenia biegłego o 50%, przewidział w nim konieczność kumulatywnego wystąpienia przesłanek o charakterze przedmiotowym i podmiotowym. Do pierwszych należy zaliczyć złożony charakter problemu będącego przedmiotem opinii, zaś do drugich posiadanie przez biegłego dyplomu ukończenia studiów wyższych lub dyplomu mistrzowskiego oraz pełnienie funkcji biegłego sądowego przez okres co najmniej jednej kadencji lub funkcji rzeczoznawcy przez okres co najmniej pięciu lat.

Fakt, iż biegli stanowią grupę podmiotów podobnych, posiadających w zakresie prawa do wynagrodzenia jedną cechę istotną w rozumieniu art. 32 i 64 Konstytucji, nie wyklucza jednak możliwości stanowienia przepisów różnicujących ich sytuację we wskazanej sferze. Odstępstwo od jednolitego traktowania osób charakteryzujących się wspólną cechą istotną jest możliwe, o ile:

- przyjęte przez prawodawcę kryteria dyferencjacji pozostają w racjonalnym związku z celem i treścią danej regulacji,
- waga interesu, któremu różnicowanie ma służyć, pozostaje w odpowiedniej proporcji do wagi interesów, które zostają naruszone w wyniku wprowadzonego różnicowania,
- przyjęte kryteria pozostają w związku z innymi wartościami, zasadami czy normami konstytucyjnymi, uzasadniającymi odmienne traktowanie podmiotów podobnych (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 9 maja 2012 r., SK 24/11, Dz. U. poz. 569).

Regulacja § 4 rozporządzenia nie ma charakteru dyskryminacyjnego z tego względu, że projektodawca przewidział w rozporządzeniu kryteria różnicujące, których wystąpienie determinuje możliwość ubiegania się o wyższe wynagrodzenie przez biegłego. Kryteria te pozostają obiektywne i uzasadnione, w szczególności w kwestionowanym przez skarżącego zakresie podmiotowym. Osoba wpisana na listę biegłych sądowych prowadzoną przez prezesa sądu okręgowego podlega bowiem, co do zasady, weryfikacji posiadanych kwalifikacji, a następnie, w toku kadencji, kontroli w zakresie wydawanych opinii (choćby poprzez możliwość sygnalizowania przez organy procesowe nieprawidłowości w opiniowaniu, mogących stać się podstawą odmowy powołania na kolejną kadencję).

Wbrew twierdzeniom zawartym w skardze, choć biegli sądowi i biegli *ad hoc* posiadają wspólną cechę relewantną, to ukształtowany obowiązującymi przepisami zakres ich praw i obowiązków nie jest tożsamy. Unormowania zawarte w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 stycznia 2005 r. w sprawie biegłych sądowych nie tylko przewidują sformalizowany tryb weryfikacji kwalifikacji i postawy etycznej biegłych sądowych (§ 3 i § 12), a wykonywane przez nich czynności poddają nadzorowi prezesów sądów okręgowych (§ 6 i § 17), ale też nakładają na nich dodatkowe obowiązki, od których zwolnieni są biegli powoływani do sprawy (§ 5 i § 16). Fakt, że osoba posiadająca szczególnie wysokie kwalifikacje i umiejętności zawodowe w dziedzinie, w której jest powoływana do wydania opinii, nie spełnia powyższego, dodatkowego warunku, który stanowić może o poziomie zaufania do niej, czy też zweryfikowaniu jej umiejętności w toku kadencji, jako biegłego, nie stanowi o jej dyskryminacji z uwagi na treść § 4 rozporządzenia. Nawet dostrzegając doświadczenie skarżącego w opiniowaniu na rzecz organów wymiaru sprawiedliwości i organów ścigania (jako biegłego powoływanego *ad hoc*), które może świadczyć o bardzo wysokiej ocenie jakości sporządzanych przez niego opinii, niespełnienie dodatkowego kryterium formalnego z rozporządzenia, warunkującego możliwość podwyższenia wynagrodzenia, którego spełnienie zależy w zasadzie wyłącznie od woli skarżącego, nie może być podstawą skutecznego kwestionowania konstytucyjności tej regulacji. Posługuje się bowiem ona jasnym i obiektywnym kryterium różnicowania podmiotów poprzez wskazanie cechy, możliwej do spełnienia przez każdy z nich.

Należy także podkreślić, że kwestionowana regulacja nie różnicuje podstawowego sposobu ustalania wysokości wynagrodzenia biegłego określonego w § 2 rozporządzenia, a jedynie daje możliwość zwiększenia ustalonej stawki jeżeli problem będący przedmiotem opinii ma charakter złożony, a osoba opracowująca opinię posiada określone kwalifikacje.

Można także wskazać, że przepis § 4 rozporządzenia stanowi także pewnego rodzaju zachętę dla specjalistów z różnych dziedzin do ubiegania się o wpis na listę biegłych sądowych. w interesie publicznym leży, by eksperci opiniujący na zlecenie sądów i organów prowadzących postępowania przygotowawcze wpisywali się na listy biegłych sądowych. Zapewnia to bowiem stały dostęp wymienionych podmiotów do specjalistów, ułatwia wyszukiwanie biegłych i współpracę z nimi, przyczyniając się do sprawniejszego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości. Obowiązkiem prawodawcy jest zaś takie skonstruowanie przepisów obowiązującego prawa, aby umożliwiała ono obywatelom realizację wynikającego z art. 45 Konstytucji prawa do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez sąd. Właśnie bowiem doświadczenie zawodowe

w charakterze biegłego (cenne dla organów wymiaru sprawiedliwości i organów ścigania z uwagi na dysponowanie wiedzą o zweryfikowanych specjalistach z różnych dziedzin) daje, przy uwzględnieniu złożonego charakteru opiniowanego zagadnienia, możliwość podwyższenia wynagrodzenia takiego biegłego.

Mając powyższe uwagi, w ocenie Ministra Sprawiedliwości, zakwestionowane rozwiązania prawne nie mogą zostać uznane za niekonstytucyjne w świetle wskazanych przepisów ustawy zasadniczej.

[Handwritten signature]
Z upoważnienia
MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI
[Handwritten signature]
Łukasz Pichlak
PODSEKRETARZ STANU